

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО ЩОДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНІХ ЗМІН

Анотація. У статті проаналізовано ідеї Василя Сухомлинського щодо здійснення педагогічної підтримки батьків дітей з особливими освітніми потребами в умовах освітніх змін.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, сім'я, педагогічна спадщина Василя Сухомлинського, педагогічна підтримка, соціалізація, моделі психологічної допомоги.

У сучасних умовах реформування системи освіти в Україні посилена увага приділяється проблемам виховання і розвитку дітей із особливими потребами. Розвиток інклюзивної освіти та створення альтернативних закладів для дітей з особливими освітніми потребами підвищує актуальність питання психологічної і педагогічної компетентності батьків [4;5]. У концепції реформування освіти виняткову роль відведено сім'ї у вихованні підростаючого покоління. Необхідність надання якісної комплексної допомоги сім'ям, де виховується дитина з особливими освітніми потребами, обумовлена низкою нормативних актів, зокрема Державною цільовою програмою «Національний план дій із реалізації Конвенції ООН про права інвалідів», Законом України «Про реабілітацію інвалідів в Україні», постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957 «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти», Національною стратегією розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки та ін. Саме тому необхідним кроком постає розроблення системи педагогічної підтримки «родина – дитина – заклад освіти», яка допоможе налагодити взаємодію сім'ї та закладу освіти для успішного навчання та виховання дитини з особливими освітніми потребами, враховуючи педагогічні надбання, корекційний досвід та індивідуальні особливості таких дітей.

Головне завдання педагогічної підтримки сім'ї, де є дитина з особливими потребами, –

допомогти батькам побачити реальну перспективу розвитку своєї дитини, з'ясувати можливі труднощі соціального розвитку, які виникають у певні вікові періоди, організувати належний корекційний вплив, який дозволить оптимізувати подальший розвиток дитини.

Більшість досліджень науковців останнім часом зосереджені на особливостях розвитку дітей з особливими потребами. Так, проблеми роботи з дітьми з особливими освітніми потребами висвітлені у працях А. Колупаєвої, О. Таранченко

В. Засенко, Т. Сак, В. Синьова, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.; різні напрями соціальної роботи з особами, які мають особливі потреби, зазначали В. Бех, О. Безпалько та ін. Проблеми роботи з батьками, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, досліджувалися порівняно менше: М. Бевзюк описала педагогічну роботу з батьками дітей з особливими освітніми потребами, З. Борисенко, О. Галян, М. Коротенко – досліджували певні аспекти психологічного супроводу батьків дітей з особливими потребами, Т. Ілляшенко, Т. Жук висвітлювали проблеми психолого-педагогічної допомоги батькам дітей з особливими освітніми потребами, І. Макаренко – соціально-педагогічну підтримку батьків дітей з особливими потребами, О. Ніжинська, О. Опалюк, Т. Опалюк акцентували увагу соціально-психологічному супроводі сімей, що мають дітей з особливими потребами. Отже, більшість наукових досліджень присвячена саме роботі з дітьми, які мають особливі освітні потреби, але недостатньо

висвітлене питання педагогічної підтримки батьків, що виховують таких дітей.

У часи реформування освіти велика увага приділяється аналізу ідей видатних педагогів з метою перегляду та переоцінки їх поглядів у світлі сучасних освітніх змін. Подальший розвиток національної школи неможливий без вивчення попереднього досвіду, зокрема видатного педагога Василя Сухомлинського, творча спадщина якого є актуальною в умовах розбудови Нової української школи. У його роботах наскрізно прослідковуються ідеї педагогічної підтримки батьків в освітньому процесі, організації взаємодії сім'ї і школи, розуміння індивідуальності кожної дитини.

Мета статті – здійснити аналіз основних ідей Василя Сухомлинського щодо педагогічної підтримки батьків дітей з особливими освітніми потребами в контексті освітніх змін.

Виклад основного матеріалу. Орієнтація в нашій країні на гуманістичні цінності та реалізацію прав людини потребує вирішення актуальної проблеми сьогодення: соціальної підтримки та забезпечення професійного психологічного-педагогічного супроводження сімей, які мають дітей з особливими потребами.

Гуманістична концепція В.О. Сухомлинського є актуальною в умовах освітньої реформи, зокрема важливого значення набуває ідея милосердя й дбайливого ставлення до дітей, позбавлених можливості жити повноцінно через порушення фізичного і психічного розвитку, втрату сім'ї або когось із членів родини. Ці діти особливі, потребують орієнтації на власний потенціал. На важливість педагогічної підтримки сім'ї у вихованні таких дітей наголошував у своїх працях Василь Сухомлинський: «У дитинстві закладається людський корінь. Жодної людської рисочки природа не відшліфовує, вона лише закладає, а відшліфувати нам, батькам, педагогам, суспільству» [9].

Результати численних сучасних досліджень підкреслюють значимість родинного оточення як одного з основних факторів, що впливає на покращення здоров'я дитини з особливими потребами. Концепція сімейного виховання дитини з інвалідністю має основну мету – досягнення гармонійного психологічного простору родини, в якій виховується дитина з особливими освітніми потребами, максимального розвитку її потенційних можливостей, визначення індивідуальних особливостей і забезпечення успішної

інтеграції в суспільство.

Однак у своєму прагненні сім'ї стикаються зі складними психологічними проблемами: прийняття-неприйняття дитини з особливими потребами, неадекватне батьківське ставлення до неї, ускладнення взаємин між її членами, виникнення низки емоційних проблем батьків, відсутність порозуміння та підтримки подружжя. Сім'я відіграє важливу роль у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами, оскільки це мікропростір, у якому діти долучаються до цінностей, нормативної поведінки, вчаться адекватним реакціям в певних життєвих ситуаціях і т.д. Дитина не може бути адаптована та соціалізована «сама по собі», окремо від сім'ї, а тому велике значення має саме психолого-педагогічна підтримка батьків особливих дітей. Саме від батьків та їх внеску в процес виховання та навчання залежить повноцінний розвиток дитини з особливими освітніми потребами. За В.О. Сухомлинським «кожна дитина – це особливий неповторний світ і сформувані її як особистість можливо лише за умови глибокого розуміння цього світу» [9].

Ця підтримка є важливою і з огляду на те, що поява дитини з особливими освітніми потребами впливає на життя всіх членів родини. «Знедолена природою дитина не повинна знати, що вона малоздібна, що в неї слабкий розум, слабкі сили. Виховання такої дитини повинно бути у сто разів ніжнішим, чуйнішим, дбайливішим», – стверджував В. Сухомлинський [8]. Відомо, що сім'я, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами, протягом життя переживає серію критичних станів, обумовлених суб'єктивними та об'єктивними факторами. Е.Шухардт, розглядаючи переживання батьків як процес адаптації до нової життєвої ситуації, пропонує періодизацію кризових станів емоційної сфери батьків в аспекті пристосування до нових умов життя [2, 58]:

1) *невідомість, невизначеність* (стан панічного жаху перед невідомим, переживання шоку, відчуття того, що руйнується звичне «нормальне» життя);

2) *визначеність* (протиріччя між розумінням проблеми на раціональному рівні та її заперечення на рівні емоцій та почуттів);

3) *агресія* (прояв негативних почуттів у вигляді емоційних спалахів, у результаті чого виникає агресія, спрямована на оточуючих);

4) *активна хаотична діяльність, спроба оволодіти безвихідною ситуацією* за допомогою тих засобів, що є. Виділяють дві

основні стратегії такої поведінки: пошук «медичного» світила – екстрасенса, лікаря-чарівника – чи пошук зцілення шляхом прямого звернення до Бога;

5) *депресія*, переживання почуття безвихідності, апатії та відчаю у зв'язку з марністю зусиль, що були зроблені на попередньому етапі;

6) *прийняття факту порушення у розвитку, набуття нового сенсу життя*;

7) *активізація, вивільнення сил у результаті прийняття факту особливостей розвитку дитини*, які раніше йшли на боротьбу та заперечення, активна побудова та здійснення життєвих планів;

8) *солідарність* (об'єднання з іншими батьками, які мають аналогічні труднощі).

Деякі автори [1;10] звертають увагу на пом'якшення емоційних станів у середньому лише через 6-10 років після народження дитини з особливостями розвитку.

Гуманістичні ідеї В. Сухомлинського, як і всієї його педагогічної системи, виявляються вже в самому ставленні до дитини. Найперше – це повага до особистості вихованця незалежно від його віку, визнання складності його внутрішнього світу і необхідності відповідального ставлення до його долі. У своїх працях він наголошував: «Там, де немає мудрості батьківської педагогіки, любов матері і батька калічить дітей» [8, с.542].

У книзі «Сто порад учителям» він акцентує увагу на різних стилях сімейного виховання, що впливають на формування особистості дитини. Неприйнятним для нього були атмосфера замилювання, яку він називав «курячою любов'ю», атмосфера деспотизму та нерозумної інстинктивної любові, підґрунтям якої є «суміш егоїзму та безкультурності батьків», культу матеріальних цінностей. В такій атмосфері, наголошував В.О. Сухомлинський, де панує «обстановка дріб'язкових причіпок, докорів, істеричних скарг і звинувачень...» дитина «озлоблюється». «Той, хто не знає ласки в дитинстві, стає грубим, безсердечним у роки отрочества та юності» [8, с.544].

Ідеї Василя Сухомлинського перегукуються з сучасними дослідженнями стилів взаємодії в сім'ї. Залежно від типу внутрішньосімейних стосунків і стилю сімейного виховання родин, що мають дитину з особливими потребами, Д.Шульженко виділяє чотири групи сімей [10]:

– перша група: стиль виховання – гіперопіка, яка з часом може змінитись на гіперпротекцію

(фобія втрати дитини): дитина є центром життєдіяльності сім'ї, тому комунікативні зв'язки з оточенням деформовані; батьки мають неадекватні уявлення про можливості дитини; у матері – гіпертрофоване почуття тривожності. Така сім'я справляє негативний вплив на формування особистості хворої дитини, що може проявлятися в її егоцентризмі, постійній залежності від батьків, відсутності власної активності, заниженні самооцінки;

– друга група: «холодні» стосунки з дитиною, гіпопротекція, зниження емоційних контактів, увага зосереджується на медичному аспекті проблеми, батьки ставлять завищені вимоги до медичного обслуговування, намагаючись у такий спосіб компенсувати власний психологічний дискомфорт. Такий стиль виховання призводить до формування у дитини емоційної неврівноваженості, високої тривожності, нервово-психічного напруження, породжує комплекс неповноцінності, беззахисності, невпевненість у собі;

– третя група: репресивний стиль сімейного спілкування; авторитарна батьківська позиція; песимізм; обмеження прав дитини: постійні вимоги дотримання певних правил, а при відмові – можливі й фізичні покарання. У такій сім'ї в дитини формується афективна, агресивна поведінка, плаксивість, підвищена збудливість, дратівливість;

– четверта група: стиль співпраці, конструктивні і відповідальні стосунки з дитиною: батьки усвідомили проблему, вірять в успіх, знають усі сильні сторони особистості дитини, розвивають її самостійність. У такій сім'ї у дитини розвивається почуття захищеності, впевненості у собі, потреба в активному встановленні міжособистісних стосунків не лише з найближчим оточенням, а й з соціальною дійсністю.

Для надання ефективної педагогічної підтримки батькам важливо розуміти, на якому етапі знаходиться сім'я, які сімейні ресурси вона має. Під сімейними ресурсами розуміють здібності та можливості сім'ї протистояти стресовим впливам. Виділяють три види сімейних ресурсів [7, с.540]:

- персональні (особистісні) ресурси членів сім'ї. Вони визначаються індивідуальними характеристиками членів сім'ї та їх досягненнями в житті (самоповага, самоефективність, оптимізм); велике значення має усвідомлення проблеми та прогностика щодо позитивів розвитку;

- внутрішньосімейні ресурси, які включають в себе сімейну згуртованість та

сімейну інтеграцію. Сім'ї, які функціонують під час змін як єдине ціле, найбільш успішні в адаптації до труднощів; важливого значення у цьому контексті набуває підтримка всіх родичів, зокрема бабусь і дідусів, братів та сестер та інших членів родини;

- соціальна підтримка, яка забезпечує емоційну підтримку, повагу. Соціальна сфера слугує захистом перед негативними впливами та сприяє оптимальній реабілітації сім'ї по закінченню стресу.

Зважаючи на вище зазначене, метою педагогічної підтримки сім'ї є створення умов для соціальної адаптації родини з особливою дитиною, визначення освітніх стратегій для розвитку особистості.

Велику увагу у своїх працях Василь Сухомлинський приділяв психолого-педагогічному супроводу батьків. За його керівництва Павльською школою було започатковано серії лекцій, бесід, семінарів для просвіти батьків, що мають дітей різного віку, зокрема і зі «зниженою здатністю до навчання». Під час таких заходів розглядалися питання взаємовідносин в сім'ї, психічного та фізичного розвитку дітей різного віку, культивування рідної мови, засвоєння цінностей та етичних норм, єдності вимог до дітей, заохочення і покарання, професійної орієнтації, соціалізації та ін.

Ці ідеї видатного педагога є співзвучними з сучасними тенденціями розвитку освіти, зокрема психолого-педагогічної підтримки батьків в умовах інклюзії, що складають систему заходів, спрямованих на:

- оптимізацію міжособистісних стосунків між учасниками освітнього процесу;

- створення партнерської взаємодії в команді психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами;

- зниження у батьків емоційного дискомфорту у зв'язку з особливостями розвитку їх дитини, посилення віри батьків у можливість і перспективи розвитку дитини, у те, різновекторні корекційні впливи дозволить оптимізувати подальший інтелектуальний та особистісний розвиток дитини;

- формування в батьків адекватного ставлення до проблем дитини (допомога у побудові реальної перспективи розвитку дитини, визначенні можливих труднощів фізичного, інтелектуального, соціального розвитку, які виникають у певні вікові періоди);

- підтримка адекватних міжособистісних стосунків в родині та стилів

сімейного виховання.

Слід зазначити, що психологічний супровід сім'ї означає не тільки підтримку сімей, які мають дітей з особливими освітніми потребами. Це також і формування соціального інтересу до дітей з особливими освітніми потребами у всіх батьків інклюзивного середовища [4].

Основними формами групової роботи з батьками можуть бути семінари, консультації, лекції, збори тощо з питань формування та розвитку почуття батьківської любові, гармонізації внутрішньосімейних відносин, формування позитивних стосунків між батьками та дітьми, інформування про особливості інклюзивної освіти, виховання дітей в родині, знайомства з прийомами реагування на особливості поведінки як їх дитини, так і її однолітків. Одночасно взаємодія може організовуватись і в індивідуальній формі (індивідуальні бесіди та індивідуальне консультування).

Ідеї видатного педагога знаходять своє продовження у наукових джерелах [3; 6; 8]. Так, у дослідженнях описано різноманітні моделі психологічної допомоги родинам, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Модель Б. Ф. Скінера спирається на принципи збільшення кількості та якості взаємодій – інтеракцій дитини і батьків, що полягає у різних сферах діяльності: навчання, дозвілля, корекцій та реабілітації [3, с. 67].

Модель В. Є. Кагана, апелює до стимулювання батьків до виникнення у них забутих інтересів і захоплень. На думку автора, для роботи з дитиною не треба брати на себе все навантаження щодо різних аспектів супроводу дитини, варто довіритись спеціалістам, сконцентруватися на поверненні до улюбленої роботи та власних захоплень. Сутність моделі полягає в дотриманні терапевтичної дистанції без відмови від звичного людського контакту з батьками та оточуючими [4, с. 14].

Х. Джайнотт створив новий напрям в роботі з батьками, який отримав назву «модель групового психологічного консультування». Він вважав, що батьки в процесі виконання виховних функцій по відношенню до дітей стикаються з великою кількістю проблем. Запропонована батькам допомога дозволить формувати в них навички комунікації і регулювання поведінки дітей. Виховні принципи Х. Джайнотта ґрунтуються на таких положеннях у спілкуванні з дітьми:

батьки підтримують позитивний образ «Я» у дитини; уникають особистісних негативних оціночних суджень; при обговоренні негативного вчинку дитини не слід виражати оціночних суджень, що стосуються її самої як особистості; ініціатором кооперації завжди має бути дорослий [1, с. 144.].

Модель В. В Тарасун базується на принципі вирішення проблеми раннього прогнозування і своєчасного запобігання труднощів у навчанні дітей з особливими потребами із застосуванням інтегрованого процесу психологічного супроводу родини [7, с. 16].

В. Кириченко зазначає, що результат виховання дитини значною мірою корелює з відносинами, що склалися між навчальним закладом і батьками учня. Поодинокі кожен із цих важливих соціальних інститутів не завжди має достатній ресурсний потенціал для вирішення перманентних виховних проблем, отже, налагодження ефективної партнерської взаємодії представляється однією з необхідних умов підвищення ефективності виховних впливів [5].

На думку Н. Волкової, мета виховання дитини повинна бути єдиною і для сім'ї, і для школи, як виразника інтересів суспільства в галузі виховання підростаючих поколінь. Її досягнення можливе у спільному пошуку ідеалів, цінностей у вихованні школярів сім'ї та школи, що керуються при цьому, насамперед, інтересами дітей і родини [1].

Концепція сімейного виховання дитини з особливостями розвитку має основну мету – досягнення гармонійного психологічного простору родини з нестандартною дитиною, максимального розвитку її потенційних можливостей і забезпечення успішної інтеграції в суспільство.

Емоційне ставлення до дитини прямо пов'язане зі стилем сімейного виховання. Загалом встановлено, що переважним стилем виховання дітей з психофізичними порушеннями є гіперопіка, яка набуває різних відтінків залежно від особливостей порушень у дитини і від сімейної атмосфери, починаючи з симбіозу і самозречення батьків і закінчуючи емоційним відчуженням та використанням гіперопіки як простішого способу догляду за дитиною порівняно з набагато складнішим її навчанням навичок самостійності [1].

Таким чином, постає потреба у комплексному і багатобічному вивченні середовища, у якому зростає дитина з особливими освітніми потребами, а також розвитку психологічної роботи з батьками

дітей з особливими освітніми потребами. Належна робота з такими батьками сприятиме оптимізації навчання, розвитку і соціальної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами.

Аналіз праць К. Ігнатенко, І. Макаренко дозволяє сформулювати головну мету педагогічної підтримки з батьків дітей з особливими освітніми потребами – це надання батькам кваліфікованої психолого-педагогічної допомоги в оволодінні засобами виявлення та самостійного вирішення власних психологічних проблем.

О. Колишкін визначає основні завдання корекційної педагогічної роботи із сім'ями, що виховують дітей з особливими освітніми потребами, які, на нашу думку, відповідають і завданням психологічної роботи [3]: реконструкція батьківсько-дитячих взаємин; оптимізація подружніх і внутрішньосімейних взаємин; гармонізація міжособистісних стосунків між матір'ю, дитиною, іншими членами родини, членами родини та іншими (сторонніми) особами; корекція неадекватних поведінкових і емоційних реакцій батьків дітей з особливими освітніми потребами; розвиток комунікативних форм поведінки, що сприяють самоактуалізації і самоствердженню дорослих, які виховують дитину зазначеної категорії; формування навичок соціальної взаємодії; особистісне зростання кожного з членів родини дитини з особливими освітніми потребами під час корекційних занять.

К. Ігнатенко визначає такі завдання роботи з батьками [2]: допомогти сформувати адекватні взаємостосунки між батьками, іншими членами сім'ї та дитиною з особливими освітніми потребами; допомогти дорослим створити комфортну для такої дитини сімейну атмосферу; розширити інформованість батьків про потенційні можливості дитини, її перспективи у різних аспектах життя; залучення до певних спільнот, що опікуються розвитком дитини певної нозології; створити умови для активної участі батьків у вихованні та навчанні дитини; підвищити рівень психічного здоров'я самих батьків, залучити дитину до участі у заходах, гуртках, секціях тощо.

Т. Ілляшенко і Т. Жук у психолого-педагогічній роботі з батьками дітей з особливими освітніми потребами визначають два пов'язані між собою напрями [3]:

1) просвітницька робота з батьками, підвищення їхньої психолого-педагогічної компетентності у виховній і корекційно-

розвивальній роботі з дитиною з питань розвитку та реабілітації;

2) педагогічна підтримка батьків, оволодіння навичками стресостійкості, підвищення їхньої соціальної активності і здатності до конструктивної взаємодії з фахівцями, спрямованої на допомогу дитині у навчанні, розвитку, реабілітації та соціальній адаптації.

Важливим аспектом успішної партнерської взаємодії у напрямку перспектив розвитку дитини з особливими освітніми потребами є співпраця з фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів. Стратегічними завданнями Т. Ілляшенко і Т. Жук [3] визначають:

1) пом'якшення психологічної травмованості батьків та допомога прийняти порушення розвитку дитини, а отже, досягнути безпосереднього емоційного прийняття і самої дитини, створення позитивного психологічного клімату;

2) оздоровлення взаємин у сім'ї, зокрема, альтернативне спілкування з дитиною, яка має порушення в психофізичному розвитку;

3) оптимізація соціального функціонування батьків;

4) підвищення інтересу і компетентності батьків щодо навчання, виховання і розвитку дитини.

О. Галян і З. Борисенко зазначають також важливість психологічної діагностики батьків дітей з особливими освітніми потребами [1].

Узагальнюючи дані наукових досліджень, можна визначити такі провідні завдання психолого-педагогічної підтримки батьків дітей з особливими освітніми потребами:

1) *діагностика* психологічних характеристик, клімату та стилів сімейної взаємодії, провідних труднощів в її повсякденному житті та психологічних причин цих труднощів;

2) *консультування* – надання необхідних відомостей щодо подолання виявлених труднощів;

3) *корекція* (стосунків у сім'ї, ставлення до дитини з особливими освітніми потребами, емоційних станів батьків, неадекватних проявів поведінки й установок, способів реагування в певних ситуаціях, що пов'язані з вихованням дитини тощо);

4) *психологічна профілактика* (оздоровлення взаємин у сім'ї, оволодіння навичками саморегуляції, самопомоги тощо);

5) *психологічна просвіта* – підвищення психологічної компетентності батьків дітей з

особливими освітніми потребами.

Сім'я є найбільш значущою рушійною силою у процесі соціалізації дитини, на неї покладено основну відповідальність у лікуванні, реабілітації, вихованні, освіті, підготовці до життя дитини з особливими освітніми потребами. Метою допомоги сім'ям, що виховують дитину з особливими потребами, є досягнення гармонійного життя із нестандартною дитиною, максимальний розвиток її потенційних можливостей з подальшою успішною адаптацією та інтеграцією у суспільство.

У наукових джерелах визначаються проблеми та труднощі, з якими стикаються батьки дитини з особливими потребами [7]:

- нестача інформації у питаннях розвитку, виховання, навчання дитини;

- прийняття себе у новій ролі – ролі батьків дитини з особливими освітніми потребами (криза ідентичності);

- самозвинувачення; почуття провини, сорому перед сім'єю (родиною), страху перед труднощами;

- напруга у стосунках з іншими членами родини, що пов'язано із необхідністю розв'язання проблем щодо лікування, реабілітації, навчання, виховання дитини з особливостями розвитку;

- труднощі у спілкуванні з дитиною тощо.

Отже, педагогічна підтримка батьків дітей з особливими освітніми потребами – тривалий, динамічний і цілісний процес, спільна діяльність всіх учасників освітнього процесу, що включає: корекцію емоційного стану батьків і взаємин «дитина – батьки»; оптимізацію спілкування «дитина – батьки – суспільство»; полегшення адаптації; актуалізацію прихованих внутрішніх ресурсів.

Висновки. Сучасні освітні трансформації потребують перегляду та переосмислення досвіду видатних педагогів. Ідеї В.О. Сухомлинського є актуальними та співзвучними з викликами, які постають перед сучасною освітою в аспекті педагогічної підтримки батьків дітей, зокрема і з особливими освітніми потребами. В. Сухомлинський наголошував, що взаємодія сім'ї і школи є важливою, оскільки діти з порушенням розвитку потребують не лише співчуття, а й допомоги, щоб стати повноправними членами суспільства, мати змогу повністю соціалізуватися, знайти своє місце у світі.

Педагогічні ідеї В. Сухомлинського наповнені гуманізмом, індивідуальним

підходом до навчання і виховання дітей, особливою повагою і любов'ю до кожної особистості. Педагогічна підтримка батьками дітей з особливими освітніми потребами – це система узгоджених, цілеспрямованих заходів, які охоплюють всіх учасників освітнього процесу, що дозволяє батькам подолати суперечливі почуття до дитини; відсторонення від неї, передачу відповідальності за дитину державним навчальним закладам; неадекватне поводження з дитиною, що ускладнює соціалізацію та особистісний розвиток дитини з особливостями розвитку. Тому головними аспектами педагогічної підтримки є налагодження ефективного партнерства між сім'єю та навчальним закладом, що орієнтована на консолідацію зусиль на розвиток і соціалізацію дитини, реалізацію пріоритетів, використання ефективних форм і методів співпраці педагогів з батьками дітей з особливостями на засадах компетентнісного підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галян О.І., Борисенко З.Т. Психологічні аспекти супроводу батьків дітей з особливими освітніми потребами. Теорія і практика сучасної психології : зб. наук. праць. 2019. №2, т. 2. С. 44–49.
2. Ігнатенко К. В. Робота спеціалістів загальноосвітнього закладу з родинами дітей, що мають особливі освітні потреби. URL: dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3135/1/Ignatenko_Kateryna.pdf
3. Ілляшенко Т.Д., Жук Т.В. Проблема психолого-педагогічної допомоги батькам, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Харківський осінній марафон психотехнологій 2019 : тези доповідей. Частина 2. URL: http://lib.iitta.gov.ua/717936/1/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%96%D1%83%D0%BA_2019_131-135.pdf
4. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання : наук.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О.Савчук. Київ : АТОПОЛ, 2011. 274 с.
5. Колишкін О.В. Особливості корекційної педагогічної роботи із сім'ями, що виховують дітей з особливими освітніми потребами [Текст]. Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, (11–12 листопада 2015 р.). Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. С. 38–41.
6. Особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Вісник № 4 НДІ інклюзивної освіти / [Укладачі: Савчук Л.А., Юхимець І.В.]. Рівне : РОППО, 2013. 53 с.
7. Пюра О.С. Прикладні аспекти соціально-педагогічної роботи з батьками дитини з особливими освітніми потребами. Молодий вчений. Лютий, 2017, № 2 (42). С. 532–536.
8. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 т. К.: Радянська школа, 1976. Т.2. 670 с.
9. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. К.: Радянська школа, 1972. 244 с.
10. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції аутистичних порушень у дітей: монографія / Шульженко Д.І.; М-во освіти і науки України; НПУ ім. М.П. Драгоманова. К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 385 с.